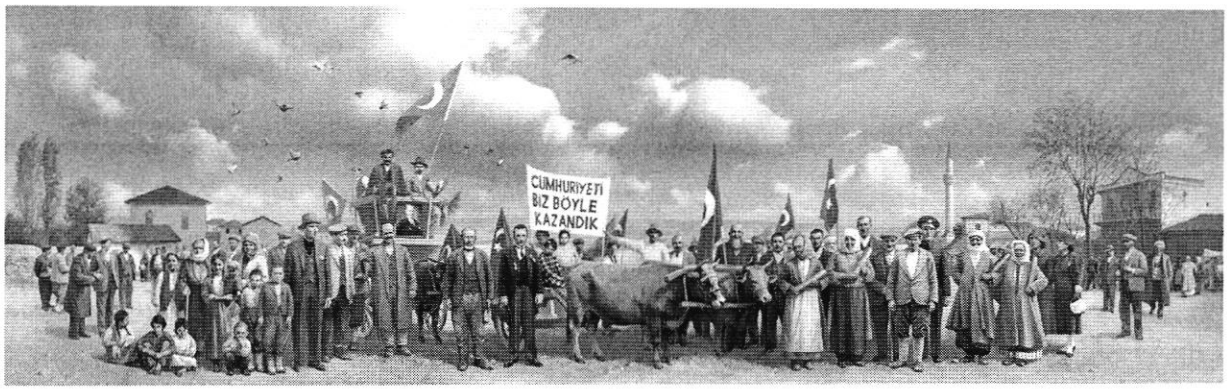

Uşak'ın

Yunan İşgalinden Kurtuluşunun

100. Yıl Hatırası

Cilt 2

T.C. UŞAK ÜNİVERSİTESİ 2006
UŞAK BELEDİYESİ
nobel bilimsel

UŞAK'IN

Yunan İşgalinden Kurtuluşunun 100. Yıl Hatırası

Editörler
Sadiye Tutsak
Filiz Çolak
Barış Metin
Mehmet Önder Duran
Serkan Erdoğan

Cilt 2

nobel bilimsel

UŞAK'IN YUNAN İŞGALİNDEN KURTULUŞUNUN 100. YIL HATIRASI - CİLT 2

Editörler
Sadiye Tutsak
Filiz Çolak
Barış Metin
Mehmet Önder Duran
Serkan Erdoğan

Yayın No.: 1628
ISBN: 978-625-398-568-4 (Tk)
978-625-398-570-7 (2.c)
E-ISBN: 978-625-398-565-3 (Tk)
978-625-398-567-7 (2.c)
Basım Sayısı: 1. Basım, Temmuz 2023

© Copyright 2023, NOBEL BİLİMSEL ESERLER SERTİFİKA NO.: 20779
Bu baskının bütün hakları Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim Danışmanlık Tic. Ltd. Şti.ne aittir.
Yayınevinin yazılı izni olmaksızın, kitabın tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik
ya da fotokopi yoluyla basımı, yayımı, çoğaltımı ve dağıtımı yapılamaz.
Nobel Yayın Grubu, 1984 yılından itibaren ulusal ve 2011 yılından itibaren ise uluslararası düzeyde düzenli olarak faaliyet yürütmekte ve yayınladığı kitaplar, ulusal ve uluslararası düzeydeki yükseköğretim kurumları kataloglarında yer almaktadır.
"NOBEL BİLİMSEL ESERLER" bir Nobel Akademik Yayıncılık markasıdır.

Uşak'ın Yunan İşgalinden Kurtuluşunun 100. Yıl Kapsamında Uşak Belediye Başkanlığının Katkılarıyla Yayınlanmıştır.

Genel Yayın Yönetmeni: Nevzat Argun -nargun@nobelyayin.com-
Genel Yayın Koordinatörü: Gülfem Dursun -gulfem@nobelyayin.com-

Sayfa Tasarım: Leyla Kurt -leyla@nobelyayin.com-
Redaksiyon: Mine Metin -sergen@nobelyayin.com-
Kapak Tasarım: Mervin Selda Adal -sezai@nobelyayin.com-
Görsel Tasarım Uzmanı: Mehtap Bayraktar Asiltürk -mehtap@nobelyayin.com-

Kütüphane Bilgi Kartı

Tutsak, Sadiye., Çolak, Filiz., Metin, Barış., Duran, Mehmet Önder., Erdoğan, Serkan.
Uşak'ın Yunan İşgalinden Kurtuluşunun 100. Yıl Hatırası - Cilt 2
Sadiye Tutsak, Filiz Çolak, Barış Metin, Mehmet Önder Duran, Serkan Erdoğan
1. Basım, XVI + 658 s., 16,5x24 cm. Kaynakça var, dizin yok.
ISBN: 978-625-398-568-4 (Tk)
978-625-398-570-7 (2.c)
E-ISBN: 978-625-398-565-3 (Tk)
978-625-398-567-7 (2.c)
1. Uşak 2. Yunan İşgali 3. Milli Mücadele

Genel Dağıtım

ATLAS AKADEMİK BASIM YAYIN DAĞITIM TİC. LTD. ŞTİ.
Adres: Bahçekapı Mh. 2465 Sk. Oto Sanayi Sitesi No:7 Bodrum Kat, Şaşmaz/ANKARA
Telefon: +90 312 278 50 77 - **Faks:** 0 312 278 21 65
Sipariş: siparis@nobelyayin.com- **E-Satış:** www.nobelkitap.com - esatis@nobelkitap.com
www.atlaskitap.com - info@atlaskitap.com

Dağıtım ve Satış Noktaları: Alfa, Kırmızı Kedi, Arkadaş, D&R, Dost, Kika, Kitapsan, Nezih, Odak, Pandora, Prefix, Remzi, Yeryüzü Dağıtım

Baskı ve Cilt: Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. Anonim Şirketi / Sertifika No.: 46519
Beytepe Köy Yolu No.: 3 06800 Bilkent-Çankaya/ANKARA

İstiklal Harbi'nde bu vatan için canlarını feda eden
başta Mustafa Kemal Atatürk olmak üzere
bütün şehit ve gazilere atfen...

Hatıralarda Uşak 925
Dr. Öğrencisi Gizem Gümüş
İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
ORCID: 0000-0003-4974-8290.

Millî Mücadele Basınında Uşak 945
Oğulcan Yücebaş
Doktora Öğrencisi, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı
ORCID: 0000-0001-9385-7967.

Tarihin Popülerleşmesi: Hayat Mecmuası'nda Büyük Taarruz 963
Prof. Dr. Temuçin Faik Ertan
Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü
ORCID: 0000-0002-8782-7355.

Dr. Emine Güntepe Yeşilbursa
Sosyal Bilgiler Öğretmeni MEB
ORCİD: 0000-0003-0987-9691.

Askerî Matbaa ve Hüsnütabiat Matbaası Tarafından Basılan General Trikupis'in Hatıratı 983
Doktora Öğrencisi Muhammed Aslaner
Uşak Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
ORCID: 0000-0002-8612-0024.

YEDİNCİ BÖLÜM
MİLLÎ MÜCADELE DÖNEMİ'NDE UŞAK VE HAVALİSİNDE YUNAN MEZALİMİ

İşgal Yıllarında Alaşehir'de Yunan Mezalimi 1015
Prof. Dr. Ömer Metin
BAİBÜ Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü
ORCID: 0000-0003-1307-321X.

1920-1922 Dönemi Yunan Küçük Asya Ordusu'nun Uşak ve Havalisindeki Mezalimi 1023
Dr. Murat Kütükçü
Çağ Üniversitesi
ORCID: 0000-0003-4311-8036.

TARİHİN POPÜLERLEŞMESİ: HAYAT MECMUASI'NDA BÜYÜK TAARRUZ

Temuçin Faik Ertan-Emine Güntepe Yeşilbursa

Giriş

Dünyanın aynı yüzyıl içerisinde yaşadığı ikinci küresel çatışma olan İkinci Dünya Savaşı, 1945 yılındaki Yalta[1] ve Postdam[2] konferanslarıyla arkasında milyonlarca ölü ve yaralı insan bırakarak sona erdi.[3]

Savaş Müttefiklerin üstünlüğüyle sona ermesine karşın, İngiltere, özellikle de Fransa çok yıpranarak çıktılar ve uluslararası sistemdeki eski güçlerini kaybettiler. Almanya, İtalya ve Japonya'nın bütünüyle etkisiz hâle getirildiği bu yeni dönemde, iki başat güç ortaya çıktı. Amerika Birleşik Devletleri (ABD) ve Sovyetler Birliği, iki kutuplu yeni dünya düzeninin *patron* devletleri oldular.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD Başkanı Henry Truman'ın Senato'da yaptığı konuşmayla billurlaşan bloklaşma 1990'lı yıllara kadar devam etti ve yaklaşık 45 yıllık bu dönem *Soğuk Savaş Dönemi* adıyla anıldı. Bu dönemde dünya

[1] Türkiye'nin İkinci Dünya Savaşı sonrasındaki tercihinin üzerinde önemli bir etkiye sahip olan Yalta Konferansı, Türk basını tarafından yakından takip edilmiştir. Yalta Konferansı'nın Türk Basınındaki yeri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Çağhan Sarı, "Türk Basınında Yalta Konferansı", *Belgi*, S. 9, Kış 2015/1, s. 1230-1246.

[2] Postdam Konferansı'nın Türk dış politikasındaki etkisi için bkz. İsmail Köse, "Yalta ve Postdam Konferansları: Sovyetler Birliği'nin Türk Boğazlarında Egemenlik Paylaşım Talepleri", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, S. 19, 2015, s. 241-276.

[3] İkinci Dünya Savaşı'nın sebepleri hakkında bakınız. Fahir Armaoğlu, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*, 26. Baskı, Kronik Kitap, İstanbul 2019, s. 275-317; İkinci Dünya Savaşı hakkında bkz. Liddell Hart, *II. Dünya Savaşı Tarihi*, C 1-2, çev. Kerim Bağrıaçık, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.

Doğu ve Batı diye ikiye ayrılırken, bu kavramlar iki yönü değil, kapitalist ve sosyalist iki bloğu ifade etti. Sosyalist Doğu Blok'un önder devleti Sovyetler Birliği olurken, Amerika Birleşik Devletleri Kapitalist Batı'nın önderi olarak uluslararası sistemdeki gücünü arttırdı.

Doğu ile Batı arasındaki rekabet sadece ideoloji ile sınırlı kalmadı. Ekonomik rekabet, savaş öncesine göre daha da keskinleşti ve yarış spordan sanata, bilimden uzay çalışmalarına kadar yaşamın hemen her alanına yansıdı. Söz konusu dönem, aşırı silahlanmanın gölgesinde, sıcak bir çatışma yaşanmadan geçse de zaman zaman savaşa ramak kalan gerginliklere de sahne oldu. Bununla birlikte Kore ve Vietnam'da güçlerini kısmen de olsa sınayan Doğu ve Batı, Avrupa'da hiçbir çatışmayı göze alamadı.

Sosyalist ve kapitalist ülkeler, üretim-tüketim ilişkilerinden kaynaklanan toplumsal kuralları da kendi ideolojilerine uygun şekilde geliştirme yoluna gittiler. Bu yeni kültürel norm ve değerlerin ortaya çıkmasına yol açarken, toplumsal yapılar da buna göre değişim- dönüşüm sürecine girdi. Basın da aynı bağlamda kendini yeniden uyarladı.

Savaşta Müttefiklere yakın durmakla birlikte, geleneksel denge siyasetinin gereğini de hayata geçirmeye özen gösteren Türkiye, bu yeni dünya düzeninde kendisine yer aramaya başladı. 1945 yılında Stalin'in başında bulunduğu Sovyetler Birliği'nin vermiş olduğu tehdit içeren nota sonrası, Türkiye'de güvenlik arayışları daha da arttı ve Batı'ya yöneliş hızlandı. 1945 yılından sonra Türkiye'deki hemen bütün iç ve dış politik hamleler Soğuk Savaş Dönemi'nin ruhuna uygun olarak yapıldı. Çok partili hayata geçişten serbest piyasa ekonomisine yöneliş, Avrupa Konseyi'ne üye oluş bu hamlelerin en çarpıcı olanlarıydı.

Türkiye'de yaşanan sosyoekonomik değişim ve dönüşüm, kısa zamanda siyasete yansıdı ve 1946 yılında kurulmuş olan Demokrat Parti, 1950 yılında yapılan genel seçimlerde büyük bir üstünlük sağlayarak Cumhuriyet Halk Partisi'nin 27 yıllık iktidarına son verdi. 1960 yılına değin süren Demokrat Parti Dönemi'nde Türkiye, Batı ile olan yakınlaşmasını geri dönülemez biçimde geliştirdi. Ekonomide liberal ağırlıklı politikalara öncelik verildiği bu dönemde, 1949 yılında kurulmuş olan NATO'ya üye olmak Türkiye'yi askerî açıdan da Batı'nın ayrılmaz bir parçası haline getirdi.

Ekonomik, siyasi ve askerî yakınlaşmanın toplumsal karşılığı da oldu. Türkiye'de köyden kente göç hızlandı, yeni kültür çevreleri oluştu. Değer yargılarının değiştiği bu dönemde, yeni tüketim tercihleri öne çıktı, sanattan spora, eğlenceden kılık-kıyafete, mutfak kültüründen aile yaşamına kadar hemen her Batı eksenli olarak değişim-dönüşüm sürecine girdi. Basın da kısa sürede yeni düzendeki yerini aldı.

1956 yılında yayın hayatına atılan Hayat Dergisi de bu değişim-dönüşüm sürecinin bir sonucu olarak ortaya çıktı. Varlık sebebi Batılı tarzda değişim olan Hayat, buna uygun olarak da söz konusu sürecin hız kazanması için elinden geleni yaptı. ABD'deki Life,[4] Fransa'daki Paris Match[5] gibi bu yeni yaşam tarzını öneren dergilerin bir muadili olarak Hayat Mecmuası, Demokrat Parti iktidarının altıncı yılında 6 Nisan 1956 tarihinde Yapı ve Kredi Bankası'nın ekonomik desteğiyle Şevket Rado[6] tarafından haftalık bir dergi olarak yayımlandı.[7] Tifdruk adı verilen yeni bir baskı tekniğiyle, Türk okuyucusunun karşısına çıkan bu yeni dergi, yeni bir yaşam tarzı anlayışıyla, şekil-içerik ve tarz olarak Life ve Paris Match'a benzeyen bir magazin dergisi olarak basın literatürüne geçti.[8]

Hayat Mecmuası, doğduğu dönemin -Soğuk Savaş Dönemi- tüm özelliklerini taşımakla birlikte kendini Demokrat Parti'nin "icraatlarının" da bir parçası olarak göstermekten geri durmadı. Derginin sahibi Şevket Rado bizzat kendi köşesinde; *"Türkiye'nin tarihinde görülmemiş bir kalkınma devrinin içinde olduğunu bugün inkâr*

[4] Life, 1936-2007 arasında Time Yayıncılık tarafından okuyucuya sunulan bir ABD Mecmuasıdır. Dergi, 1936'dan 1972 yılına kadar haftalık olarak yayımlanmıştır. Bu tarihten itibaren yayın hayatına yaklaşık altı yıllık bir ara vermiştir. Sonraki yıllarda ara ara özel sayılar çıkartarak 1978 yılına kadar yayın hayatına devam etmiştir. 1978-2000 arasında ise aylık olarak yayımlanmış, 2004'ten 2007'ye kadar da gazete eki olarak haftalık dağıtılmış ve 2007 yılında yayın hayatı sona ermiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *https://books.google.com.tr/books?id=N0EEAAAAMBAJ&redir_esc=y#all_issues_anchor*. (Erişim Tarihi: 15/01/2019).

[5] Paris Match, 1949 yılında Fransa'da Jean Prouvost tarafından yayımlanmaya başlayan haftalık magazin dergisidir. Hayat'ın içeriğinde Paris Match dergisinin örnek alınması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Aslı Yapar, Gönenç, *Türkiye'de ve Fransa'da Dergicilik ve Kadın Dergileri*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul 2006.

[6] Şevket Rado, Radovişte- Üsküp'te 1913 yılında dünyaya gelmiştir. Vefa ve Pertevniyal Liselerinde okumuştur. 1936' da Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesini bitirmiştir. Uzun yıllar Akşam Gazetesi'nde çalışmıştır. Yapı ve Kredi Bankası'nın desteğiyle Aile, Resimli Hayat ve Doğan Kardeş dergilerini çıkarmıştır. 1956-1978 yılları arasında magazin dergisi Hayat'ı yayımlamıştır. Ses, Resimli Roman, Ayna, Hayat Spor ve Hayat Tarih dergilerinin yayım işlerini yürütmüştür. 1988 yılında İstanbul'da vefat etmiştir. *http://kitap.ykykultur.com.tr/yky/yazarlar/sevket-rado*. (Erişim Tarihi: 21/10/2017).

[7] Şevket Rado, agm. Derginin ilk sayısı için bkz. Ek-1.

[8] Hayat dergisinin sahibi Şevket Rado, Hayat'ın Life ve Paris Match ile benzerliğini kabul etmekle birlikte bu durumun sadece ikisi ile sınırlı olmadığını da kabul etmiştir. Şevket Rado, başka yazılarında da bu benzerliği gözler önüne sermiştir. Örneğin yayın hayatına başladıktan bir hafta sonra tekrar kaleme aldığı bir yazıda "Türk okuyucusu nihayet Avrupa ve Amerika'daki benzerleri ayarında bir Türk mecmuasına sahip olmanın gururunu bizimle cömertçe paylaştı." İfadesini kullanmıştır. Yazsının devamında Türk basını için yeni olan bu sistemin tam olarak kullanılması için bir uzman heyetinin getirildiğini ve matbaa çalışanlarına eğitim verdiklerini aktarmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şevket Rado, "Sohbet Köşesi", *Hayat*, 13 Nisan 1956, s. 3. Rado, ayrıca Batılı bir dergi olduklarının ispatı olarak Constanze, Revue ve Stern gibi dergilerin fotoğraflarının da yer aldığı bir yazı yazmış ve bu yazıda bu benzerlikten duyduğu övüncü okuyucusuna aktarmıştır. Şevket Rado, "Eserler Devrinin Yeni Bir Eseri", *Hayat*, S. 1, 6 Nisan 1956, s. 3.

etmek kabil değildir. Her sahada kalkınma, açılma, genişleme, gözle görülür bir haldedir. Memleketimizin toprakları hiçbir devirde bugün olduğu kadar ekilmemiş, yeraltı servetlerine hiçbir devirde bugün olduğu kadar el atılmamış, yollarının ve limanlarının yapılmasına, enerji kaynaklarının çoğaltılmasına, fabrikalar, barajlar, sulama tesisleri, elektrik santralleri, silolar, mektepler, hastaneler inşasına, bataklıkların kurutulmasına hiçbir devirde bugün olduğu kadar geniş ve bundan evvelki tempomuza göre hayale sığmaz ölçülerde girişilmemiştir."[9] diyerek derginin en üst konumundan bunu kamuoyuna duyurdu.

Hayat ilk bakışta, parlak-renkli, kolay okunabilen-anlaşılabilen, dikkat çekici bir magazin dergisi görünümü çizmekle birlikte, içeriğinde dönemin hemen bütün özelliklerini -siyasi, askeri, ekonomik, kültürel, sosyal- bünyesinde barındırdı. Bu bağlamda zaten Amerikan yaşam tarzını ve tüketimi merkeze alan Hayat, içeride de 27 Mayıs Darbesi, 12 Mart 1971 Muhtırası'nın getirdiği kaotik koşullara göre de pozisyon almak zorunda kaldı.

Hayat, siyasi bir dergi olmamakla birlikte dış politik olaylara -özellikle millî sorunlara- karşı da ilgisiz kalmadı. Ama hep Batı Blok'una bağlı bir görüntü çizdi. Bu doğrultuda tarafgir bir Batıcı olarak "komünizm" ideolojisine mesafeli duruşunu sıklıkla okuyucusuna gösterirken, bunu bazen azılı bir düşman, bazen de yumuşak mizaçlı bir öğretici üslubuyla yaptı. Ancak yayımlandığı her dönem dış politikada tek bir gerçeği savundu. O da *Komünizm* düşmanlığı idi.

Şevket Rado'nun Hayat'ı birçok gazeteci, yazar ve fotoğrafçıya da sayfalarını açtı. Hayat yayın ekibi tıpkı konu yelpazesi gibi geniş bir yazar skalasına sahip oldu. Hikmet Feridun ve Semiha Es çiftinden Çetin Altan'a, Nezihe Araz'dan Can Yücel'e, Sadun Altuna'dan M. Ali Kayapal'a, Midhat Sertoğlu'ndan Suavi Sonar'a kadar birbirinden farklı isimler derginin yazar ekibi arasında yer aldılar. Ara Güler, Erol Dernek, İnal Tengizman'a ait fotoğraflar ise Hayat'ın orta sayfalarını zaman zaman süsledi. Halide Edip Adıvar, Refik Halit Karatay'ın bazı eserleri ilk olarak tefrika halinde Hayat'ta yayımlandı.[10]

Soğuk Savaş Dönemi'nin tüm izlerini taşıyan, konu yelpazesi siyasetten sinemaya, spordan bilime, sanattan edebiyata, magazinden modaya, sağlıktan tarihe kadar uzanan bu yeni dergi, Türk okuyucusu tarafından kısa sürede benimsendi. Tüm bu geniş konu yelpazesi içerisinde tarih, dergi yazarları tarafından hiçbir dönem ihmal edilmedi. Şevket Rado'lu 22 yılı boyunca toplamda 1135 sayısı yayımlanan dergide, hemen hemen her sayıda tarihle ilgili yazı-

[9] Şevket Rado, agm.

[10] Derginin diğer yazarları arasında Şemsi Kuseyri, Cengiz Yarbağ, Erdoğan Sevin, Sara Korle, Ozan Sağdıç, Enis Olcayto, Yılmaz Öztuna, Naşit Hakkı Uluğ, Reşat Ekrem Koçu, Necati Bilgiç ve Azize Bergen sayılabilir.

lar yer aldı. Bu sayfalarda bazen tarihî şahsiyetlerin anıları, bazen Türk Millî Mücadele'sini anlatan makaleler, bazen de millî bayramlar dolayısıyla anma yazıları okuyucuya sunuldu. Büyük Taarruz da derginin sayfalarında her yıl anılan "büyük zafer" olarak yer aldı. Türk Millî Mücadelesi'nin "büyük zaferi" bazen doğrudan kapakta bazen de iç sayfalarda kendine yer buldu ama her zaman önemsendi ve kutsandı.

Şevket Rado'nun Hayat'ı, ekonomik kriz yaşadığı 1978 yılına kadar, zengin konu çeşitliği ve kolay okunabilirlik özelliğiyle Türk okuyucusuyla her hafta buluştu. Aynı yıl dergi çalışanlarının başlattığı grevle Şevket Rado'lu son sayısı, 6 Temmuz 1978 yılında yayımlandı. Bu kriz neticesinde dergi, Uzan Grubu'na satıldı ve 1992 yılına kadar yayın hayatına devam etti. Ancak farklı bir yayın anlayışıyla!...

Hayat Mecmuası'nda Büyük Taarruz

Hayat dergisi, Batılı, daha çok da Amerikan kültürü merkezli yeni bir yaşam tarzı sunsa da başlangıcından sonuna kadar her zaman Atatürk Devrimlerine bağlılığını sürdüren bir yayın organı görüntüsü verdi. Doğal olarak da Millî Mücadele, Kurtuluş Savaşı, Türkiye Cumhuriyeti gibi dönem ve kavramlarla hep barışık kalmaya özen gösterdi.

Hayat, Cumhuriyete giden süreçte önemli dönüm noktaları içeren Millî Mücadele ile hep ilgilendi ve sayfalarına taşıdı. Millî Mücadele Dönemi'nde yaşanan siyasal ve askerî gelişmeler hem anma programı anlamında hem de toplumu bilgilendirme açısından Hayat'ın ilgisine mazhar oldu. Özellikle Millî Mücadele yıllarında yaşanan askerî zaferler üzerinden Hayat'ta, hemen her yıldönümünde ayrı bir sayfa ayrıldı.

Hayat'ın sayfalarına taşıdığı en önemli askerî gelişme kuşkusuz Büyük Taarruz oldu. Kâğıt sıkıntısı nedeniyle 15 Haziran 1956'dan 28 Aralık 1956'ya kadar yayınına ara veren Hayat'ta, o yıl Büyük Taarruz ile ilgili bir bilgi ya da kutlama içeren habere, yazıya yer verilmedi.

1957 yılına gelindiğinde İzmit Kâğıt Fabrikası ile imzaladığı kâğıt anlaşmasıyla bir önceki yıl yaşadığı sorunu bir daha yaşanmadı ve Hayat, aralıksız olarak yayın hayatına devam etti. Aynı yıl 30 Ağustos tarihli sayısında orta sayfa tablosu olarak "30 Ağustos'u Kutlayan İstanbul" başlıklı fotoğraf, küçük bir bilgi notu ile birlikte yer aldı. Othmar'a ait fotoğrafın altına *"İstiklal Savaşını için için ağlayarak yaşlı gözlerle takip eden İstanbul, müstakil Türkiye'nin işgalden en son kurtulan parçasıdır. Onun için geç eriştiği hürriyet nurunu pırıl pırıl minareleri ve donanan sokakları ile en çok İstanbul kutlar gibidir. Bir 30 Ağustos gecesi çekilen bu fotoğraf, Galata'nın Haliç*

tarafından köprüyü ve aydınlık şerefeleri ile bu yıldönümünü kutlayan Yeni Cami'yi göstermektedir." ifadesine yer verildi.[11]

Hayat, 1957 yılında Büyük Taarruz anmalarına şehirler üzerinden yer verme anlayışına devam ederek 6 Eylül tarihli sayısının orta sayfasını da İzmir'e ayırdı. 9 Eylül 1922 tarihinde Türk ordusunun İzmir'e girişini gösteren tam sayfa fotoğrafın altında yer alan; *"Sabahın beşi, ortalık yavaş yavaş ağarıyor. İkinci süvari Tümeninin keşif kolu, Sabuncubel'e doğru yürüyor. Burada düşmana ait hiçbir iz olmadığını görerek ilerlemekte devam ediyor. Nihayet tepelerin arkasında sabah güneşinin yeni bir günü müjdeleyen ışıkları altında, Ege Denizi'nin koltuğu altına sığınmış olan İzmir görünüyor. Ama bu koltuk henüz pek emin değil. Çünkü körfezde siyah noktalar halinde düşman gemileri sıralanmış. Bununla beraber 'Hedefiniz Akdenizdir ileri!' sözünü tahakkuk ettirmeğe azmetmiş ordumuzun İkinci Tümeni Mersinli yolunda İzmir'e doğru ilerlerken Birinci Tümen de sol taraftan Kadifekale'ye doğru yürüyor. Ayaklarında çizmeleri, üzerinde ay yıldızlı kokartları olan kalpakları, bellerinde kütüklükleri ve omuzlarında süngüleri ile Türk süvarisi İzmir'e giriyor. Zaman zaman Yunan evlerinden, fabrika pencerelerinden kendini gösteren ateş yağmuru neticesinde birkaç şehit var. Mersinli civarında 21 Yunan subayı, 1000'den fazla er esir alınıyor. Kemer istasyonundan geçen bir süvari alayı da bir yüzbaşı, dört subay ve 700 erlik kafileyi esir ediyor. Nihayet vaziyetin gittikçe kötüleştiğini anlayan düşman, teslim olmak mecburiyetinde kalıyor. Pencerelerden atılan çiçekler, sallanan bayraklar ve sevinç gözyaşları arasında ilerleyen Türk ordusun, rıhtım boyunda sıralanan İngiliz askerleri ve Yunan gemileri de selamlamaktan kendilerini alamıyorlar."* sözleriyle Türk ordusunun nihai zaferi okuyucuya aktarıldı.[12] Hayat, bu ifadelerle âdeta okuyucusuna cumhuriyet tarihi öğreticiliği yapıyordu. Hayat'ın bu yazıyı yayımladığında Türkiye Cumhuriyeti Tarihi'nin tarihin bir alanı olmadığı gerçeği unutulmamalıdır.

1958 yılına gelindiğinde Büyük Taarruz'a bir önceki yıla göre daha az yer ayrıldı. Aslında derginin yayın anlayışında bir farklılık yoktu. Hayat Mecmuası'nın 29 Ağustos 1958 tarihli sayısında orta sayfa tablosu olarak Başkumandan Gazi Mustafa Kemal'in üniformalı fotoğrafı *"26 Ağustos 1922'de Kocatepe'de, Büyük Zaferin sabahında"* sunuşuyla okuyucuya iletildi. Kısa bir süre sonra 30 Ağustos Zafer Bayramı'nı temsil eden bir fotoğraf, fotoğrafın altına da küçük bir bilgi notu eklenerek yayımlandı. Mehmet Sürenkök'e ait tören fotoğrafın altına *"30 Ağustos 1922'de Türk süngüsü İstiklal Savaşı tarihinin son sahifelerine şanlı ve büyük bir zafer hediye etmişti..."*[13] ifadesi de bilgi notu olarak sunuldu. Daha önce de belirtildiği gibi Hayat, başlangıçtan el değiştirdiği döneme kadar Türk Kurtuluş Savaşı'nı

[11] *Hayat*, C 3, S. 47, 30 Ağustos 1957, s. 16-17.

[12] *Hayat*, C 3, S. 48, 6 Eylül 1957, s. 16-17.

[13] *Hayat*, Y: 3, C 5, S. 101, 12 Eylül 1958, s. 5.

Mustafa Kemal Atatürk'le okuyucusuna sunma anlayışını sürdürdü. Bunu bazen Atatürk portresi yayımlayarak bazen de Atatürk'ün Millî Mücadele Dönemi'nde söylediği bir sözü kullanarak yaptı. Hangi yolla olursa olsun Atatürk ve Atatürk Devrimlerinin Hayat için kutsal kabul edildiği söylenebilir.

Hayat, aynı yıl Naşit Hakkı Uluğ'un kaleminden Türk Millî Mücadele'sinin anlatıldığı bir yazı dizisiyle okuyucunun karşısına çıktı. Bu bölümde Batı Cephesi'nde yaşanan mücadele, Türk ordusunun ve Türk milletinin gösterdiği olağanüstü çaba ekseninde anlatılıyordu. 26 Eylül 1958 tarihli sayıdan itibaren "Dumlupınar'dan Cumhuriyet'e" başlığıyla Büyük Taarruz için yapılan hazırlıklar ve mücadele süreci kronolojik olarak aktarıldı. İlk bölümde gizlilik içinde yürütülen taarruz hazırlıkları sırasında Mecliste yaşanan tartışmalara değinildi. Bu tartışmaların yaşandığı farklı isteklerin ileri sürüldüğü başka bir gün " *Bizim asıl düşmanımız Yunanlar ve orduları değildir, onu yensek de dava bitmez. İtilaf Devletlerini, hele İngilizleri fiilen yenmek gerekir.*" Sözleri aktarılarak Türk ordusunun Irak'taki İngiliz ordusuna saldırması gerektiğine dair tartışmaların yaşandığı ifade edildi.[14] Sonraki bölümde Mustafa Kemal'in başkomutanlık süresinin uzatılması konusunda yaşanan tartışmalar üzerinde duruldu.[15] Bu tartışmaların yaşandığı günlerin üzerinden 36 yıl geçmişti ve tartışmaya dâhil olanların bir kısmı hâlen hayattaydı. Hayat biraz akademik bilgi, biraz da ideolojik bakış açısıyla, Atatürk'e muhalif olanlara karşı durmaktan çekinmemişti bu ifadelerle...

1959 yılına gelindiğinde bu kez büyük zafer, büyük zaferin gözlemleri üzerinden okuyucuya aktarılmak istendiği görüldü. 1932-1935 yılları arasında yayımlanan Kadro[16] dergisinde Türk Devrimi lehine yazılar yazan ve Atatürk'e son derece olumlu bakan M. Şevki Yazman'ın anıları *"30 Ağustos'u Bir Tepeden Seyrettim"* başlığı altında *"Tarihte Türklüğün itibarlı ve istikbalimize sahip bir millet olarak yaşamasında ve dünya milletleri arasında sözü geçen bir topluluk olarak kalmasında en az İstanbul'un fethi, Malazgirt Meydan Savaşı kadar ehemniyetli bir mevkii tutacağı şüphesiz olan İstiklal Savaşı'nın son faslını, Dumlupınar mevziinin en yüksek noktası olan Toklu Sivrisi'nde dürbünle seyrettim."* [17] sözleriyle dergide kendisine yer buldu. Bu bölümde Türk milletinin ve ordusunun her türlü zorluğa rağmen canı pahasına mücadeleye destek verdiğine dair örnekler verildi. Ancak M. Şevki Yazman'ın

[14] Naşit Hakkı Uluğ, "Dumlupınar'dan Cumhuriyet'e", *Hayat*, Y: 3, C 5, S. 103, 26 Eylül 1958, s. 18-19.

[15] *Hayat*, Y: 3, C 5, S. 104, 3 Ekim 1958, s. 10-1; Yazı dizisinin devamında Hakimiyeti Milliye gazetesinde Mustafa Kemal'in 23 Ağustos'ta cepheye gidişinin işgal güçleri tarafından anlaşılmaması için Çankaya Köşkü'nde bir çay partisi düzenlendiğine dair çıkan haber ve sonrasında yaşananlar üzerinde durulmuştur. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Hayat*, Y: 3, C 5, S. 105, 10 Ekim 1958, s. 10-11.

[16] Kadro dergisi hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Temuçin Faik Ertan, *Kadrocular ve Kadro Hareketi*, Kültür Bakanlığı, Ankara, 1994.

[17] M. Şevki Yazman, "30 Ağustos'u Bir Tepeden Seyrettim", *Hayat*, Y:4, C 2, S. 35, 28 Ağustos 1959, s. 15-17.

anılarının asıl önemli tarafı, bizzat Büyük Taarruz'a katılan bir subay olmasından kaynaklanıyordu. Daha açık bir ifadeyle henüz tarih biliminin araştırma alanına girmemiş ve görev alanların belli bir kısmının hayatta olduğu bir zafer, zaferin kahramanlarının birinci elden kaynağının sözleriyle okuyucuya anlatılmıştı.

Sonraki yıl, derginin tarihî olaya şahitlik eden şahsiyetler üzerinden büyük zaferi sunma anlayışı devam etti. Turgut Etingü'nun kaleme aldığı bir yazıda Büyük Taarruz, saat saat biri er, biri subay olarak görev almış iki savaş kahramanının ağzından anlatıldı.[18] Savaş kahramanları Gazi Mustafa Kemal'i gördükleri anı *"Kocatepe'nin tam üzerindeyiz. Kuzeyde Büyük Kalecik Sivrisi, hani düşmanın! Türkler burayı 6 ayda alırlarsa, kendilerini bir günde almış saysınlar!' diye böbürlendikleri üstün tahkimli meşhur üçgenin bir köşesi... Onun batısında 1310 rakımlı Erkmentepe, daha ötesinde Tınaztepe, Çeliktepe, Belentepe: ufkun son görüş noktasından Güneye doğru inen Ahırdağları, hani 5.Süvari Kolordusunun düşman kuvvetlerini geriden çevirdiği, kapana soktuğu sıra dağlar... Arkamızdaki etekte: 'Göklerin rahmeti üzerine olsun' büyük asker, Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşanın, Tanrıdan, Türke zafer dilemek için namaza durduğu çimenlik... Onun az ilerisinde çadırlı ordugâhın kurulduğu düzlük ve Kocatepeden, Şuhud kasabasına giden dapdaracık, patika yol! Hani Mustafa Kemal'in, mavi gözlü, boz bir kaplan gibi, botlarının üzerinde yaylanarak geldiği yol, az kıvrımlı bir şerit gibi uzanıyor..."* sözleriyle hem duygusal hem de edebi bir üslupla Hayat'ın sayfalarına taşıdılar. Aynı yıl İzmir'in Yunan işgalinden kurtuluş yıldönümünde, Büyük Taarruz tekrar dergide anıldı. Bu bölümde emekli Orgeneral Vedat Garan, Büyük Taarruz'un başarıyla sonuçlandığını ve Türk ordusunun İzmir'e girişinin görev yaptığı Diyarbakır'da şaşkınlıkla karşılandığını anlattığı anıları, Hayat'ın okuyucusuyla buluştu. Garan, bu şaşkınlığın nedenini o dönem yabancı istihbaratlardan aldıkları olumlu haberlere dayandırıyordu. Ancak 9 Eylül sonrasında haberi teyit ettiklerini de ifade etmeye gerek duydu.[19] Garan da Büyük Taarruz sonrası Türk ordusunun İzmir'e girdiği günlerde, kilometrelerce öteden yabancı kaynakların telsiz görüşmeleriyle zafere şahit olan askerlerden biriydi.

1961 yılına gelindiğinde ise bir önceki yıla göre daha zayıf bir sunumla okuyucunun karşısına çıkıldığı görüldü. Hayat'ın 31 Ağustos 1961 tarihli sayısının 3.sayfasında *"30 Ağustos Zafer Bayramı bu yıl, şanlı ordumuzun yaptığı parlak geçit törenleri ile yurdun her tarafında büyük tezahüratla kutlandı."*[20] denilerek konu küçük bir fotoğrafla geçiştirildi. Bunun temelinde Türkiye'nin içeride yaşadığı siyasi krizin yattığını söylemek hiç de abartılı olmasa gerek!.. Bu günlerde tüm ülkede

[18] Turgut Etingü, "Kocatepe'yi Kocatepeliler Anlatıyor", *Hayat*, Y: 5, C 2, S. 35, 26 Ağustos 1960, s. 14-15.

[19] Vedat Garan, "İzmir'in Kurtuluşu Diyarbakır'da Nasıl Öğrenilmişti", *Hayat*, Y: 5, C 2, S. 37, 9 Eylül 1960, s. 13-14.

[20] *Hayat*, Y: 6, C 2, S. 36, 31 Ağustos 1961, s. 3.

olduğu gibi Hayat'ın sayfalarında da en çok konu edilen olay Yassıada Mahkemesi ve askerî darbe sonrasında yaşanan gelişmelerdi. Zaten Yassıada Mahkeme tutanaklarının yayımlanma hakkı da Hayat'a verilmişti.

Ertesi yıl 1961 Anayasası'nın kabul edilmesi ve seçimlerin yenilenmesiyle siyasi arenada normalleşme süreci de başlamıştı. Bununla birlikte uzun süre iç politika gelişmeleriyle ilgilenen ya da okuyucunun tercihiyle ilgilenmek zorunda kalan Hayat, aynı tutumu devam ettirdi. Bu bağlamda Mustafa Kemal Atatürk'ün Fevzi Çakmak'la hazır bulunduğu 1937 yılında gerçekleşen Trakya Manevraları'nda çekilen bir fotoğrafının altına "30 Ağustos Zafer Bayramı Münasebetleri"[21] başlığı konularak sade bir şekilde okuyucuya sunuldu. 1963 yılında da 30 Ağustos benzer bir manzara kutlandı. Atatürk'ün savaş yıllarında cephede çekilen bir fotoğrafı "30 Ağustos Münasebetiyle Millî Mücadele Yıllarında Atatürk"[22] sunuşuyla yayımlanmıştı. Önceki yıllardan bir farkla, bu kez fotoğraf tam sayfa olarak dergide yer almıştı.

1960'lar Türk kamuoyunun Kıbrıs Sorununu yakından izlediği yıllar olmuştu. Hayat da bu konuda üzerine düşeni yapmış ve Kıbrıs ile ilgili haberleri sayfalarına sıklıkla taşımıştı. 1964 yılında bu haberler daha da arttı. Çünkü 1963 yılında Kıbrıslı Rumların Kıbrıslı Türklere yönelik saldırıları artmış ve 1964 yılında derginin birçok sayısına yansıyacak olaylar yaşanmıştı. Dış politikaya ilgili görünmeyen Hayat, bu tutumunu sadece Kıbrıs Sorunu'nda değiştirdi.[23] Bu tutum değişikliğini zaman zaman Kıbrıs'a özel ilave sayılarla bazen de kapak da Türk Ordusuna ya da Atatürk portresine yer vererek okuyucusuna yansıttı. Bu bağlamda 1964 yılı, 30 Ağustos Zafer Bayramı dolayısıyla derginin kapağında Mustafa Kemal Atatürk'ün üniformalı bir portresi yer aldı ve böylece içe ve dışa askerî bir harekât olasılığının ipuçları verildi. Kapak fotoğrafının üzerine Atatürk'ün *"Ordumuz, Türk birliğinin, Türk kudret ve kabiliyetinin, Türk vatanseverliğinin çelikleşmiş bir ifadesidir."*[24] sözleri yazılarak âdeta ordu-millet birliğine dikkat çekilmek istendi.

Ertesi yıl Türk dış politikasının hâlen en önemli sorunu Kıbrıs'tı. Yukarıda da belirtildiği gibi Kıbrıs 1960'da olduğu gibi daha uzun yıllar Türk kamuoyunun gündemindeki yerini koruyacaktı. Ama bu durum pek çok gazete ve dergi gibi Hayat'ın yayın politikasına da yansıyacaktı. Aynı dönemde diğer zafer kutlamaları gibi, 30 Ağustos Zafer Bayramı kutlamaları da millî hassasiyetleri okuyucuya

[21] *Hayat*, Y: 7, C 2, S. 36, 30 Ağustos 1962, s. 3.

[22] *Hayat*, Y: 8, C 2, S. 37, 29 Ağustos 1963, s. 3.

[23] Kıbrıs Sorunu hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Yavuz Güler, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi", *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Mecmuası*, C 5, S. 1, 2004, s. 101-112.

[24] Bkz. Ek-2. *Hayat*, Y: 9, C 3, S. 36, 27 Ağustos 1964, s. 1.

sunmak için önemli bir kaynak olarak görülmüştü.[25] 1965 yılının 2 Eylül tarihli sayısının kapağında bu kez Zafer Bayramı'nda gösteri yürüyüşü yapan Türk askerinin posteri kullanıldı ve kapak üzerinden bir kez daha gövde gösterisi yapılmaya çalışıldı.

Büyük Taarruz, 1966 yılında Hayat dergisinde yalnızca küçük bir fotoğrafla kendine yer buldu. Bununla birlikte fotoğrafın öznesi yine Mustafa Kemal Atatürk oldu.[26] Daha önce de bahsedildiği gibi dergi yazarları Atatürk'e bağlılığını yayın hayatına atılışından son sayıya kadar hiç bırakmayacaklardı. Büyük Zafer'in 45. yıldönümü ise bizzat Millî Mücadele gazilerinin katıldığı bir gösteri yürüyüşünü gösteren bir fotoğrafla derginin 36. sayısına yansıdı.[27] Daha açık bir ifadeyle Büyük Taarruz kahramanları henüz tarihe karışmadan, hayattayken Hayat'la birlikte bir kez daha tarihe mal olmuşlardı. Zaferin gerçek mimarları, zaferi idrak etmişlerdi ve Hayat da bunu büyük bir zevkle sayfalarına taşımıştı.

1968 yılına gelindiğinde Türk toplumunun gündeminde yine Kıbrıs vardı. Hayat yazarları da Türk-Yunan ilişkilerinin Kıbrıs üzerinden gerildiği günlerde, Türk ordusunun gücünü gösterme yolundaki çabalarını devam ettirdiler. Bu kapsamda Türk ordusunun 30 Ağustos 1922 yılındaki gücü ile 30 Ağustos 1968 yılındaki gücünü kıyaslayan bir bilgi notu Hayat'ın sayfalarından kamuoyuna ulaştırıldı. Yazının içeriğinde Türk ordusunun kara, deniz ve hava gücünü tanıtan ifadeler yer aldı. Türk Silahlı Kuvvetlerinin üç kuvvetinin fotoğrafla tanıtıldığı bu yazıda; *"30 Ağustos'ta Cumhuriyetimizin kurucusu Başkumandan Mustafa Kemal Atatürk'ün 'Ordular! İlk hedefiniz Akdeniz'dir, ileri!' komutasıyla düşmanı denize döken Türk ordusu, 46 yıl sonra sıcak bir ilgiyle setrettiğimiz aynı ordudur ve icabında aynı görevi yine yerine getirmeye hazırdır."*[28] şeklinde yer alan ifadelerle dış dünyaya, özellikle de Yunanistan'a ve Kıbrıslı Rumlara karşı bir gövde gösterisi yapıldı.

1968 yılı sonrası tüm dünyada olduğu gibi Türkiye de gençlik hareketlerine sahne oldu ve bir anda toplumun gündemi içe döndü. Bu durum 1969 yılında Hayat'ın sayfalarının içeriğinde de görüldü. Türkiye'de boykot, grev ve öğrenci olaylarının artması nedeniyle olsa gerek Hayat'ta ilk kez Büyük Taarruz'un yıldönümü işlenmedi. Büyük Taarruz'un yıldönümüne rastlayan sayıda tarihî zafer yerine *"Gençlik Ne İstiyor?"* sorusuna yanıt aranmıştı.[29]

1968'den itibaren başlayan gençlik hareketleri, öğrenci eylemlerinin şokunu 1970'te atlatan Hayat, mevcut durumu kanıksamış olacak ki 1970 yılında Büyük

[25] Bkz. Ek-3. *Hayat*, Y: 10, C 3, S. 37, 2 Eylül 1965, s. 1.

[26] *Hayat*, Y: 11, C 3, S. 39, 1 Eylül 1966, s. 3. Bkz. Ek-3.

[27] *Hayat*, Y: 12, C 3, S. 36, 31 Ağustos 1967, s. 1.

[28] *Hayat*, Y: 13, C 3, S. 37, 29 Ağustos 1968, s. 6-7.

[29] *Hayat*, Y: 14, C 3, S. 36, 28 Ağustos 1969, s. 6-9.

Taarruz ile ilgili yazıları yeniden sayfalarına taşıma gereği duydu. Bu yıl zafer daha çok Afyon üzerinden anıldı, anlatıldı. "Afyonkarahisar" başlıklı uzun bir tanıtım yazısında; "Afyon'a nasıl gidilir? Burada ne yenilir? Nerede kalınır?" gibi soruların cevapları "gezi notları" şeklinde okuyucuya sunuldu. Böylece Hayat, tarihî bir zafer üzerinden coğrafyayı öne çıkarmaya çalışmıştı. Gezi notunun sonunda Atatürk'ün kalpaklı bir fotoğrafının alt bölümüne *"Atatürk Büyük Taarruz'u Kocatepe'den yönetmişti"*[30], *Kurtuluş Savaşı'nın zaferle bitmesini sağlayan Büyük Taarruz'un en önemli çarpışmaları Afyon, Kütahya illerinin topraklarında ve bu iki ilin sınır bölgesinde geçmiştir."*[31] denilerek Afyon'un Türk Millî Mücadele tarihindeki önemine dikkat çekildi.

Büyük Taarruz, 49. yıldönümünün, 1971 yılı Eylül ayının ilk sayısında, Atatürk ve Fevzi Çakmak'ın askerî başarılarının anlatıldığı bir yazı ile anlatılması yoluna gidildi. Naşit Uluğ'un kaleme aldığı yazının öznesi daha çok Fevzi Çakmak oldu. Uluğ yazısında, Fevzi Çakmak'ın mareşalliğe kadar yükselmesini sağlayan askerî başarılarını ayrıntılı bir şekilde incelediği görüldü. Yazıda görsel olarak Atatürk ve Çakmak'ın sonraki yıllarda katıldığı askerî manevralarda çekilen bir fotoğrafı da kullanıldı. Fotoğrafın altına *"Yeni Türkiye'nin kurucusu ve Cumhuriyet ordusunun ilk mareşali Atatürk, Devlet Başkanı olarak 1937'de Trakya'da yapılan büyük manevraları izlemiş ve başbuğ olarak eski silah arkadaşlarından bilgi almıştır. Resimde manevralardan sonra Cumhurbaşkanı Atatürk, ordunun başında olan silah arkadaşı Genelkurmay Başkanı Mareşal Fevzi Çakmak'a veda ederken görülmektedir. Bu resim, iki büyük asker arasındaki sarsılmaz silah arkadaşlığının örneğidir."* şeklindeki bilgi notu iliştirilmişti ve Büyük Zafer'in kazanılmasında iki komutanın önemi vurgulanmıştı.[32]

1972 yılında ise Türk Millî Mücadelesi'nin kazanılmasının üzerinden artık 50 yıl geçmişti. Hayat da büyük zaferin yarım asrı tamamlamasını görmezden gelmedi. Bu kapsamda Türk Kurtuluş Savaşı'nın Batı Cephesi'nde gerçekleşen savaşlar, kronolojik olarak âdeta tarih dersi notları şeklinde okuyucuya aktarıldı. Bu bölümde *"Üzerinden tam yarım yüzyıl geçti Dumlupınar Zaferi'nin... Bir ömrü kapsayan ve üç nesli bir arada gören elli uzun yıl... O gün doğan, bugün torun sahibidir. Yani, Dumlupınar'dan sonra üç kuşağı yetiştirmiştir yeni Türkiye'nin. Türk milleti için mutlu bir sonuçtur bu... Ve bu mutlu sonucu sağlayan da 30 Ağustos 1922'de Dumlupınar'da kazanılan zaferdir."*[33] sözleriyle hem savaşa şahitlik edenlerin o gün hâlen hayatta olduklarını hem de Büyük Taarruz'un Türk tarihindeki önemine dikkat çekildi. Ayrıca *"Yarım yüzyıl önce, 30 Ağustos 1922'de, Türk milletini yok etmek için kudur-*

[30] *Hayat*, Y: 15, C 3, S. 36, 3 Eylül 1970, s. 23-27.

[31] *Hayat*, aynı yer.

[32] Naşit Uluğ, "Türk Ordusunun İki Mareşali", *Hayat*, Y: 16, C 3, S. 36, 2 Eylül 1971, s. 26-27.

[33] Naşit Uluğ, "Türkiye'nin Temeli Dumlupınar'da Atıldı", *Hayat*, Y: 17, C 3, S. 37, 31 Ağustos 1972, s. 23-25, 35.

muşçasına saldıran Yunanlılara, Dumlupınar toprakları mezar olurken, yeni Türkiye'nin de güneşi doğmuştu. Bu büyük zaferin ölümsüz Başkomutanı Mustafa Kemal Atatürk, kazanılan Meydan Savaşı'nın önemini şu sözlerle anlattı: Yeni Türk devletinin, genç Türkiye Cumhuriyeti'nin temeli burada atıldı, hayatı ebediyesi burada taçlandı."[34] ifadeleriyle Türk Millî Mücadelesi içerisinde hem Büyük Taarruz'un hem de Mustafa Kemal'in rolüne vurgu yapıldı.

Cumhuriyet'in ilanının 50. yılı da aynı ilgi ve dikkatle dergide yer aldı. Bu ilgi okuyucuya Cumhuriyet'in kuruluşunun 50. yılına özel ilave yayımlanmasıyla aktarıldı.[35] Özel ilavede Gaziantep savunması, Güney Anadolu'nun Fransız işgalinden kurtuluşu, Ankara İtilafnamesi, Kars Antlaşması gibi gelişmeler ayrıntılı olarak verilmişti. Bununla birlikte Batı Cephesi'nde de Sakarya'dan Dumlupınar'a kadar geçen süreçteki tüm askerî ve siyasi gelişmeler anlatıldı. Ayrıca tüm bu olumlu gelişmelerin yaşandığı dönemde Meclis'teki muhaliflerin çalışmaları da görmezden gelinmemişti.

1974, Türkiye Cumhuriyeti için hem siyasi hem askerî hem de ekonomi açısından son derece sancılı bir yıl oldu. Kıbrıs'ta 1960'lar boyunca Hayat'a da yansıyan çeşitli krizler yaşanmış ve bunların pek çoğu derginin sayfalarına yansımıştı. Kıbrıs'taki olayların artarak devam etmesi, Türklere yapılan saldırıların artması ve en sonunda da EOKA-B örgütünün bir darbe düzenlemesi bardağı taşıran son damla oldu. Nihayetinde Türk Silahlı Kuvvetleri, Kıbrıslı Türklere karşı gerçekleştirilen saldırılara 20 Temmuz'da bir askerî harekâtla cevap verdi. Kıbrıs Harekâtı yaklaşık 35-40 bin Türk askeriyle gerçekleşmiş, sonrasında bazı Batılı devletlerin çeşitli alanlarda ambargo uygulamasıyla sonuçlanmıştı.[36] Türk dış politikasındaki bu gelişme, diğer ülkelerle ilişkilerini de olumsuz etki etmekle birlikte iç politik gelişmelerin de yaşanmasına neden oldu. Hayat, her ne kadar siyasetle ilgili görünmese de bu duruma tepkisiz kalmadı. Öyle ki sıkı sıkıya bağlı göründüğü Amerika'ya karşı ilk eleştirel yazıları da bu dönemde yayımladı. Hayat, 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle "30 Ağustos Zafer Bayramı" özel ilavesi yayımladı ve toplumsal motivasyon konusunda üzerine düşen görevi yapmaya çalıştı. Bu bölümde Türk ordusunun kara, deniz ve hava kuvvetleri ayrıntılı olarak tanıtıldı ve bir anlamda içeriye ve dışarıya gövde gösterisi yapıldı.[37] Bu mesajların pek

---

[34] *agm.*

[35] Ayrıntılı bilgi için bkz. "Cumhuriyet'in 50. Kuruluş Yıldönümü Özel İlaveleri 6, *Hayat*, Y: 18, C 3, S. 38, 30 Ağustos 1973.

[36] Yusuf Sarınay, "Batı Trakya Örneği ve Kıbrıs Gerçeği", *Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu*, 28 Ekim-2 Kasım 1991, Ankara 1993, s. 257-265.

[37] Yayımlanan ilavede "Türk Ordusu, millet sana minnettardır.", "Geçmişi şanlı zaferlerle dolu kara ordumuz..", "Medeniyet nurlarını taşıyan kahraman Türk ordusu", "Türkiye'nin Kıbrıs'ta giriştiği Barış Harekatı'nın parlak bir zaferle düğümlenmesi, ilk ağızda Türk Deniz Kuvvetleri'nin gerçekleştirdiği başarılı çıkarmanın bir sonucudur. Donanmamız, bugün de, Atatürk'ün işaret ettiği hedeften

çoğunun Yunanistan'a verildiğinden kuşku yoktu.

1975 yılına gelindiğinde Türkiye'ye uygulanan Amerikan ambargosuyla Kıbrıs Barış Harekâtının izleri sürüyordu. Hayat da bu izleri önceki yıllardaki gibi Türk ordusunun gücünü gösteren yazılarıyla okuyucuya aktarmaya devam etti. "30 Ağustos'un Ardından" başlığıyla sunduğu bölümde dönemin kuvvet komutanlarının yaşam öyküleri konu edildi ve bu öyküler 30 Ağustos Zaferi ile şu ifadelerle bağdaştırıldı. *"Bugün yaşları Cumhuriyetimizin yaşı kadar olan veya o yaşa yaklaşan gençlerin, çocukluk, ilk gençlik yıllarında göğüslerinin heyecanla kabartan ulusal bayramlar arasında, bir de yerini hiçbir şeyin tutmadığı 30 Ağustos Zafer Bayramı vardı."*[38]

Sonraki yıl Türkiye daha normalleşmişti. Bu durum Hayat'ın sayfalarına da yansıdı ve Türk ordusunun gücünü dünyaya gösterme eğiliminden vazgeçildi. Tarihî olayların, sadece tarihî bir başarı olarak okuyucuya sunuldu bu dönemde!.. Bu kez 30 Ağustos Zafer Bayramı "54 Yıl Önceki Büyük Zafer" sözleriyle aktarıldı. Bu bölümde daha önceki yıllarda olduğu gibi Büyük Taarruz'un askerî aşamaları kronolojik olarak anlatılmış ve Türk ordusunun İzmir'e girişiyle son bulmuştu.[39]

Aynı anlayış 1977 yılında da aynen devam etti ve "Bir 30 Ağustos'u Daha Kutladık" denilerek Mustafa Kemal Atatürk'ün savaş döneminde Türk halkıyla buluştuğu bir ânın yer aldığı bir fotoğrafla okuyucuya sunuldu.[40]

Hayat Mecmuası 1978 yılında 6 Temmuz'a kadar yayın hayatına devam edebildiği için 30 Ağustos'un yıldönümünde artık eski kimliğinde varlığını sürdürmüyordu. Doğal olarak da son yılında Büyük Taarruz ile ilgili bir yorum ve değerlendirme yapılamadı.

Sonuç

Dergiler; düşünce, bilim ve teknik, tarih, coğrafya, siyaset, sanat, kadın, çocuk, erkek, magazin gibi çeşitli nitelikler taşıyabilir. Bu çalışmanın temelini oluşturan Hayat, bünyesinde yukarıdaki niteliklerin hepsinden biraz barındırmakla birlikte, asıl olarak renkli olarak nitelendirilebilecek bir magazin dergisidir. Ancak Hayat, içinde bulunduğu ve hitap ettiği toplumun da bir parçasıdır. Bu yönüyle de toplumun hassasiyetleri Hayat için her zaman önemliydi ve bunun yayın

ve Barbaros'un izinden ayrılmadığını dünyaya göstermiştir." , "Türk Hava Kuvvetleri: Göklerimizin çelik kanatlı bekçisi" gibi slogan türevindeki sözlerle Türk ordusunun gücü gösterilmeye çalışılmıştır. Bkz. 30 Ağustos Zafer Bayramı Özel İlavesi, *Hayat*, Y: 19, C 3, S. 36, 29 Ağustos 1974.

[38] *Hayat*, Y: 20, C 2, S. 35, 28 Ağustos 1975, s. 18-19.

[39] *Hayat*, Y: 21, C 2, S. 37, 9 Eylül 1976.

[40] *Hayat*, Y: 22, C 2, S. 36, 1 Eylül 1977, s. 3.

politikasıyla gösterilmesi gerekliydi. İşte bu anlayışın bir gereği olarak Hayat'ın sayfalarında tarihî olaylar ve şahsiyetler hep yer aldı.

Hayat, Türkiye'nin toplumsal değişim ve dönüşüm yaşadığı yıllarda yayın hayatına başlayan, Amerikan dergisi Life'ın bir benzeri olarak doğan, Batılı yaşam tarzını ve tüketim endeksli yaşamı savunan aynı zamanda bu yaşam tarzını ithal etmeyi ve Türk toplumuna aktarmayı misyon edinen magazin nitelikli bir dergidir. Magazin eğilimli bir dergi olmakla birlikte bilim, sanat, edebiyat, sağlık, teknoloji, iç-dış politika ve tarihe de sayfalarında yer veren bir süreli yayındır.

Hayat'ın ilgi duyduğu alanlar renk paletinin bölümleri kadar geniş olmakla birlikte kuruluştan el değiştirdiği döneme kadar 22 yıl boyunca tarihe her zaman yer ayıran bir yayın organı oldu. Tarih ile sayfalarında bazen bizzat tarihî olaylara tanıklık eden şahsiyetlerin anıları bazen tamamen tarih ders notları gibi kronolojik tarih anlatımı bazen ise artık hayatını kaybetmiş ancak çocukları tarafından anıları derlenen karakterlerin anıları yer aldı.

Tarih sayfalarının en önemli kahramanı tartışmasız bir şekilde her zaman Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk oldu. Doğal olarak Atatürk'ün etkisinin olduğu ve içinde bulunduğu olay, olgu ve süreçler Hayat'ın daima ilgisini çekti. Hatta siyaseten zaman zaman tutarsızlıklar sergileyen Hayat, Atatürk ve Kurtuluş Savaşı konusunda istikrarlı bir yayın politikası izlemişti. Çünkü Hayat'ın en tutarlı olduğu konuların başında Batı'ya yöneliş geliyordu. Bu bağlamda Türkiye Cumhuriyeti'nin hedefini Batı'ya yönelten ve modernleştirici bir lider olan Mustafa Kemal Atatürk, Hayat'ın sayfalarında daima kendine yer buldu ve önemsendi. Sadece Atatürk değil, O'nun döneminde yapılan devrimler de Hayat'ın ilgi alanında oldu ve Hayat'ın yazarları her dönem Atatürk Devrimlerine bağlılıklarına vurgu yapmaktan çekinmediler.

Hayat'ın tarih sayfalarına taşıdığı önemli olaylardan biri de Türk tarihinde ayrı bir öneme sahip "Büyük Taarruz" oldu. Dergide 1956'dan 1978 yılına kadar hemen hemen her yıl az ya da çok Büyük Taarruz'dan bahsedildi. Bazen söz konusu tarihî zafer kapağa taşındı bazen de hiç ilgisi olmayan bir sanatçının kullanıldığı kapağın ardındaki sayfalarda işlendi bazen de dönemin şahitlerinin ağzından Büyük Taarruz'un Türk tarihindeki önemi anlatıldı. Hangi sayfada olursa olsun Hayat, her zaman Türk Millî Mücadelesini kutsayan bir yayın politikası izledi.

Hayat, Büyük Taarruz üzerinden Atatürk'e ve Türkiye Cumhuriyeti'ne bağlılığını sunarken, bilimsel açıdan çok güçlü olmayan metinlerle tarihî olayları popülerleştirmeye ve toplumun ilgisini çekmeye çalıştı. Satış istatistiği, Hayat'ın bu konuda başarısız olmadığını da gösteriyordu!..

Kıbrıs Sorunu'nun gündemde olduğu sırada yayımlanan Hayat, Büyük Taarruz'u bu sorunla ilişkilendirerek toplumsal motivasyon sağlamaya çalıştı ve âdeta bu konuda kendini görevli addetti. Bu bağlamda Büyük Taarruz'un yıldönümünün Kıbrıs olaylarına denk düştüğü dönemlerde ulusal zafer daha kapsamlı ve ayrıntılı işlendi. Başlangıçtan derginin el değiştirdiği döneme kadar bu tutum değişiklik göstermedi. Derginin tirajının düşmemesi, derginin aynı tutumu yıllarca sürdürmesi, Türk toplumundan aldığı olumlu reflekse bağlı olarak sergilendiğinin göstergesi olarak kabul edilebilir.

Ulusal zaferin dergide ayrıntılı işlenişi sadece Kıbrıs olaylarıyla paralellik göstermedi. Büyük Taarruz'un 50. yılı olan 1972 ve Cumhuriyet'in 50. yılı olan 1973 yılındaki yazılar diğer yıllara göre içerik açısından daha zengin oldu ve yarım yüzyılı tamamlayan ulusal zaferler özel ilavelerle okuyucuya aktarıldı.

Hayat'ta başta Büyük Taarruz olmak üzere öteki tarihî olayların aktarılma biçimine bakıldığında, Türkiye Cumhuriyeti Tarihi araştırmaları için kaynak niteliği taşıyabilecek pek çok yazının dergide vücut bulduğu görülür. Bazı anılar ve yazı dizileri, sonraki yıllarda kitaplaştırılmış ve akademik dünyanın yararına sunulmuştu. Bu yönüyle Hayat, tarihle ilgili yazılarla sadece toplumsal motivasyona katkı sağlamamış, aynı zamanda yakın dönem tarihin daha iyi anlaşılması yolunda da bir görevi ifa etmişti.

Kaynakça

30 Ağustos Zafer Bayramı Özel İlavesi, *Hayat*, Y: 19, C 3, S. 36, 29 Ağustos 1974.

Armaoğlu, Fahir, *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi (1914-1995)*, 26. Baskı, Kronik Kitap, İstanbul 2019.

"Cumhuriyet'in 50. Kuruluş Yıldönümü Özel İlaveleri 6, *Hayat*, Y: 18, C 3, S. 38, 30 Ağustos 1973.

Ertan, Temuçin Faik, *Kadrocular ve Kadro Hareketi*, Kültür Bakanlığı, Ankara 1994.

Etingü, Turgut, "Kocatepe'yi Kocatepeliler Anlatıyor", *Hayat*, Y: 5, C 2, S. 35, 26 Ağustos 1960, s. 14-15.

Garan, Vedat, "İzmir'in Kurtuluşu Diyarbakır'da Nasıl Öğrenilmişti", *Hayat*, Y: 5, C 2, S. 37, 9 Eylül 1960, s. 13-14.

Gönenç, Aslı Yapar, *Türkiye'de ve Fransa'da Dergicilik ve Kadın Dergileri*, İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları, İstanbul 2006.

Güler, Yavuz, "Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşuna Kadar Kıbrıs Meselesi", *G.Ü. Kırşehir Eğitim Fakültesi Mecmuası*, C 5, S. 1, 2004, s. 101-112.

Hart, Liddell, *II. Dünya Savaşı Tarihi*, C 1-2, çev. Kerim Bağrıaçık, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul 2000.

Hayat, Y: 10, C 3, S. 36, 2 Eylül 1965.

Hayat, Y: 11, C 3, S. 39, 1 Eylül 1966.

Hayat, Y: 12, C 3, S. 36, 31 Ağustos 1967.

Hayat, Y: 13, C 3, S. 37, 29 Ağustos 1968.

Hayat, Y: 14, C 3, S. 36, 28 Ağustos 1969.

Hayat, Y: 15, C 3, S. 36, 3 Eylül 1970.

Hayat, Y: 20, C 2, S. 35, 28 Ağustos 1975.

Hayat, Y: 21, C 2, S. 37, 9 Eylül 1976.

Hayat, Y: 22, C 2, S. 36, 1 Eylül 1977.

Hayat, Y: 6, C 2, S: 36, 31 Ağustos 1961.

Hayat, Y: 7, C 2, S. 36, 30 Ağustos 1962.

Hayat, Y: 8, C 2, S. 37, 29 Ağustos 1963.

Köse, İsmail, "Yalta ve Postdam Konferansları: Sovyetler Birliği'nin Türk Boğazlarında Egemenlik Paylaşım Talepleri", *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 2015, S. 19, s. 241-276.

Özçelik, Pınar Kaya, "DP'nin Demokrasi Söylemi", *Ankara Üniversitesi SBF Mecmuası*, S. 65-3, s. 163-184.

Rado, Şevket, "Eserler Devrinin Yeni Bir Eseri", *Hayat*, S. 1, 6 Nisan 1956, s. 3.

Rado, Şevket, "Sohbet Köşesi", *Hayat*, 13 Nisan 1956, s. 3.

Sander, Oral, *Türk-Amerikan İlişkileri*, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Yayınları, 1979.

Sarı, Çağhan, "Türk Basınında Yalta Konferansı", *Belgi*, S. 9, Kış 2015/1, s. 1230-1246.

Sarınay, Yusuf ,"Batı Trakya Örneği ve Kıbrıs Gerçeği", *Kıbrıs'ın Dünü Bugünü Uluslararası Sempozyumu*, 28 Ekim-2 Kasım 1991, Ankara 1993, s. 257-265.

Topuz, Hıfzı, *100 Soruda Başlangıçtan Bugüne Türk Basın Tarihi*, İstanbul 1996.

Uluğ, Naşit Hakkı, "Dumlupınar'dan Cumhuriyet'e", *Hayat*, Y: 3, C 5, S. 103, 26 Eylül 1958, s. 18-19.

Uluğ, Naşit, "Türk Ordusunun İki Mareşali", *Hayat*, Y: 16, C 3, S. 36, 2 Eylül 1971, s. 26-27.

Uluğ, Naşit, "Türkiye'nin Temeli Dumlupınar'da Atıldı", *Hayat*, Y: 17, C 3, S. 37, 31 Ağustos 1972, s. 23-25, 35.

Yazman, M. Şevki, "30 Ağustos'u Bir Tepeden Seyrettim", *Hayat*, Y:4, C 2, S. 35, 28 Ağustos 1959, s. 15-17.

http://kitap.ykykultur.com.tr/yky/yazarlar/sevket-rado. (Erişim Tarihi: 21/10/2017).

https://books.google.com.tr/books?id=N0EEAAAAMBAJ&redir_esc=y#all_issues_anchor. (Erişim Tarihi: 15/01/2019).

Ek 1:

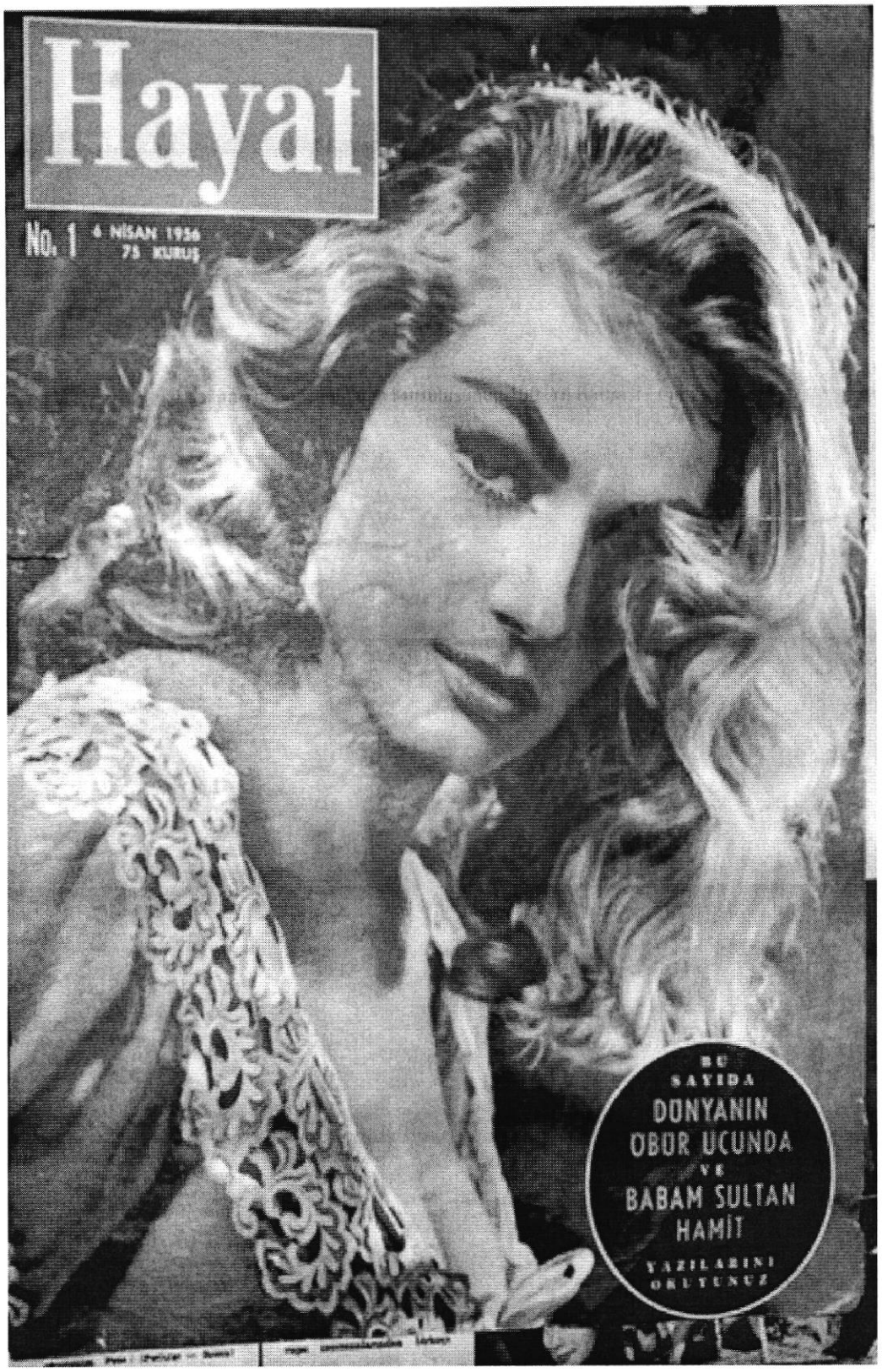
Hayat
No. 1
6 NİSAN 1936
75 KURUŞ
BU SAYIDA
DÜNYANIN OBUR UCUNDA
VE
BABAM SULTAN HAMİT
YAZILARINI OKUYUNUZ

Ek 2:

Hayat
27 AĞUSTOS 1964
kudret
kabiliyetinin, Türk
Kemal Atatürk

Ek 3:

Hayat
30 AĞUSTOS ZAFERİNİN 43. YIL DÖNÜMÜ KUTLANDI
Bütün Dünya Basını İle Aynı Zamanda
SONBAHAR VE KIŞ MODASI